REPUBLIKA SLOVENIJA | MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT
unisVET
Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

Lorena Mihelač

UVOD V IGRANJE NA BLOKFLAVTO

Program: PREDŠOLSKA VZGOJA
Modul: USTVARJALNO IZRAŽANJE



Vir: http://www.flickr.com

Ljubljana, februar 2010

Srednje strokovno izobraževanje

Program: **Predšolska vzgoja**
Modul: **Ustvarjalno izražanje**

Naslov učnega gradiva
Uvod v igranje na blokflavto

Ključne besede: **blokflavta, blokflavta na predšolski stopnji.**

Seznam kompetenc, ki jih zajema učno gradivo:
Spoznavanje osnove igranja na blokflavto.
Razumevanje uporabnosti blokflavte na predšolski stopnji.
Seznanjanje z osnovno literaturo za blokflavto in z načini prirejanja glasbenih primerov za to glasbilo.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

780.642.1:37.015.31(075.034.2)

MIHELAČ, Lorena
Uvod v igranje na blokflavto [Elektronski vir] / Lorena Mihelač. - El. knjiga. - Ljubljana : GZS, Center za poslovno usposabljanje, 2010. - (Srednje strokovno izobraževanje. Program Predšolska vzgoja. Modul Ustvarjalno izražanje)

Način dostopa (URL): http://www.unisvet.si/index/index/activityld/82. - Projekt UNISVET

ISBN 978-961-6413-44-2

252055552

Avtor(ica): **Lorena Mihelač**
Recenzent(ka): **Andrej Ožbalt**
Lektor(ica): **Helena Kostelec**

Založnik: **GZS Ljubljana, Center za poslovno usposabljanje**
Projekt unisVET
URL: http://www.unisvet.si/index/index/activityld/82
Kraj in datum: **Ljubljana, februar 2010**

To delo je ponujeno pod licenco Creative Commons:
Priznanje avtorstva – Nekomercialno - Deljenje pod enakimi pogoji.

Učno gradivo je nastalo v okviru projekta unisVET Uvajanje novih izobraževalnih programov v srednjem poklicnem in strokovnem izobraževanju s področja storitev za obdobje 2008-2012, ki ga sofinancirata Evropska unija preko Evropskega socialnega sklada in Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007 – 2013, razvojne prioritete: Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja, prednostna usmeritev Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja.

Vsebina gradiva v nobenem primeru ne odraža mnenja Evropske unije. Odgovornost za vsebino nosi avtor.

UVODNI NAGOVOR AVTORJA

Učno gradivo »Uvod v igranje na blokflavto« je namenjeno predvsem dijakom, ki obiskujejo program Predšolska vzgoja, vendar je lahko v pomoč vsem ostalim, ki bi se želeli naučiti osnov iz igranja na blokflavto ali si osvežiti že pridobljeno znanje na tem glasbilu.

Učno gradivo vsebuje vse elemente, ki so potrebni za osnovno igranje na blokflavto, veliko slikovnega materiala, ki nazorno kaže igranje na blokflavti in prav tako veliko notnega materiala.

Namen notnega materiala je spoznavanje različne literature za igranje na blokflavti kot utrjevanje že pridobljenega znanja skozi različne vaje.

Dejstvo pa je, da to učno gradivo ne more zamenjati praktičnega pouka iz igranja na blokflavti, kjer je možno ukrepati in popraviti morebitne napake, ki se pojavljajo pri igranju na blokflavto (npr. slaba kvaliteta tona, napačna uporaba rok pri igranju blokflavte, nepravilna postavitev ustnika flavte na ustnice itn.).

Učno gradivo je samo dodatna pomoč obstoječemu praktičnemu pouku, lahko pa osveži marsikateremu spomin, v kolikor je že bilo pridobljeno znanje iz igranja na to glasbilo in se je sčasoma pozabilo.

Seveda obstaja tudi vedno možnost, da se bo nekdo odločil samostojno igrati blokflavto s pomočjo tega učnega gradiva. Lahko so rezultati presenetljivi, lahko pa tudi ne. V vsakem primeru je to učno gradivo spodbuda za vse, ki se odločajo igrati blokflavto iz kakršnega koli razloga.

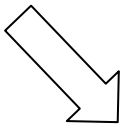

Opomba: vse slike, ki vsebujo note, pavze, črtovja, ključe ipd. tako kot druge slike, so avtorsko delo Lorene Mihelač, razen če pod sliko ni naveden drugi vir.

KAZALO VSEBINE

- **Uvodni nagovor avtorja** **stran 3**
- **Blokflavta skozi zgodovino** **stran 4**
- **Predstavitev blokflavte** **stran 11**
- **Drža blokflavte** **stran 14**
- **Pogoste napake pri igranju blokflavte** **stran 18**
- **Še nekaj navodil za igranje blokflavte** **stran 20**
- **Prijemi na blokflavti** **stran 21**
- **Uvodne vaje** **stran 27**
- **Literatura** **stran 32**

KAZALO SLIK IN PRIMEROV

- **Slika haloške žvegle** **stran 5**
- **Slika dvojnice in okarine** **stran 6**
- **Slika sakuhači in zurne** **stran 6**
- **Slika dude** **stran 7**
- **Slika prečne flavte** **stran 7**
- **Slika blokflavte** **stran 8**
- **Slika altovske in basovske flavte** **stran 8**
- **Slika velike basovske flavte** **stran 9**
- **Slika blokflavte na freski** **stran 10**
- **Blokflavta upodobljena na mozaiku** **stran 11**
- **Slika blokflavte: deli** **stran 12**
- **Slika plastične blokflavte** **stran 13**
- **Slika blokflavte iz plastike in lesa** **stran 13**
- **Slika neandertalske piščali** **stran 14**
- **Luknjice na blokflavti** **stran 15**
- **Blokflavta: slika spredaj, zadaj, bočno** **stran 16**
- **Slika leve roke: prstni red** **stran 17**
- **Slika desne roke: prstni red** **stran 17**
- **Prikaz pravilne drže blokflavte** **stran 18, 19**
- **Napačna drža blokflavte** **stran 20, 21**
- **Prijemi na blokflavti** **stran 22 - 26**
- **Notni primeri – vaje od g1 do d2** **stran 27**
- **Lažje otroške in ljudske pesmi** **stran 28**
- **Notni primeri – vaje od c1 do f1** **stran 29**

- **Notni primer – C dur lestvica** **stran 29**
- **Otroške in ljudske pesmi** **stran 30**

BLOKFLAVTA SKOZI ZGODOVINO

Blokflavta je flavta s kljunastim ustnikom, ki se med uporabo drži naravnost predse. Zelo pogosto se to glasbilo zamenjuje s piščaljo, ker oblika blokflavte spominja na znana ljudska glasbila, kot so piščalka iz lubja, trstike ali npr. bezga. Vendar uporaba imena »blokflavta« nam pove, da to glasbilo sodi v družino glasbil »flavte«, ne pa v družino glasbil »piščali«. V družino piščali uvrščamo žveglo, dvojnico, okarino, sakuhači, zurno in dude. V družino flavt uvrščamo prečno flavto, pikolo, kljunasto flavto (blokflavto), altovsko flavto, tenorsko flavto, basovsko flavto in veliko basovsko flavto.



Haloška žvegla

(vir: www.interindustria.net/.../produkti/DSC05775.jpg)





Dvojnica **Okarina**

(vir: http://images.cdn.fotopedia.com/flickr-3371082787-image.jpg)
(vir: http://www.vrbov-log.org/images4/okarina.jpg)





Japonsko glasbilo sakuhači **Zurna**

(Vir: http://www.si.emb-japan.go.jp/Pictures/sakuhaci1.jpg)
(Vir: http://img460.imageshack.us/img460/5276/zurna19aq.jpg)



Dude

(Vir:http://217.72.76.71:81/slike/20090729_skoti.jpg)



Prečna flavta

(Vir: http://images.google.si)



Blokflavta

(Vir: http://images.google.si)



Altovska flavta



Basovska flavta

(Vir: http://images.google.si)



Velika basovska flavta

(Vir: http://images.google.si)

Za lažjo primerjavo so spodaj podane dolžine različnih blokflavt v centimetrih:

- **sopranino – 24 cm,**
- **sopranska blokflavta – 31 cm,**
- **altovska blokflavta – 47 cm,**
- **tenorska blokflavta – 64 cm,**
- **basovska flavta – 94 cm.**

Zgodba blokflavte se začne približno v 14. stoletju. Iz tega obdobja izvira verjetno najbolj zgodnja slika blokflavte iz leta 1315 na freski v cerkvi svetega Gregorija v makedonski vasici Staro Nagoricino. Avtorji freske sta Mihael Astrapas in patriarh Euticius. Na spodnji sliki je na levi strani lepo razvidna blokflavta, ki jo igra glasbenik z belim naglavnim pokrivalom.



(Vir: http://recorderhomepage.net/inline/mocking.jpg)

V 15. in 16. stoletju je bila blokflavta zelo priljubljeno glasbilo. Razlog temu je bilo med ostalim dejstvo, da umetniška glasba ni bila samo v domeni plemstva in duhovščine, ampak dosegljiva tudi ostalim uporabnikom. Da je blokflavta bilo zelo popularno glasbilo v tem času, zelo zgovorno dokazuje dejstvo, da so po smrti Henrya VIII leta 1547 našli v njegovi zbirki celo 76 blokflavt. Glasbilo se omenja tudi v literaturi Shakespeara in Miltona.

Blokflavta se je v obdobju renesanse več ali manj uporabljala za plesno glasbo ali kot spremljava za petje. Sčasoma se je ta praksa spremenila koncem 16. stoletja in začetkom 17. stoletja, ko prihaja do izboljšav na samem glasbilu in do povsem novega odnosa do tega glasbila. Skladatelji so v tem času začeli pisati skladbe za blokflavto, med njimi tudi zelo znani skladatelj Claudio Monteverdi (1567–1643). Skladbe za blokflavto in basso continuo v njegovi operi Orfeo (1607) so verjetno najbolj znane in hkrati tudi prve skladbe za blokflavto.

V poznem 17. stoletju in začetku 18. stoletja je prišlo do zelo velikih sprememb pri tem glasbilu (npr. izdelava blokflavte v treh delih, približanje luknjic na flavti ipd.) in to hkrati v več državah (Italiji, Franciji in drugod v Europi). Izboljšave so sicer omogočile, da je to glasbilo postalo solistično in zelo priljubljeno tudi med amaterji, vendar pojava novih orkestrskih glasbil, kot so prečna flavta, oboa in klarinet, bodo na žalost nakazali zaton blokflavte in njen umik v ozadje.

V sodobnem času postaja blokflavta spet zanimiva predvsem zaradi tega, ker omogoča dokaj hitro učenje na tem glasbilu. Nepogrešljiva je pri učenju glasbe v zgodnjem otroštvu, zaradi česa jo (neopravičeno) označujejo kot »otroško glasbilo«. Vendar je blokflavto prav tako kot vsako drugo glasbilo zelo težko solistično igrati in tovrstno igranje zahteva kar nekaj let učenja pod strokovnim vodstvom dobrega mentorja.

ZANIMIVO ...



Eden od najstarejših primerkov blokflavte so našli v grajskem jarku v Dordrechtu na Nizozemskem leta 1940. Glasbilo je ohranjeno, izvira pa iz 14. stoletja in na njega se ne more igrati. Drugi primerek je tudi iz 14. stoletja iz Götingena v Nemčiji. Znani so tudi primerki blokflavt iz 14. stoletja iz Esslingena (Nemčija) in Tartua (Estonia).



(Vir: http://recorderhomepage.net)

PREDSTAVITEV BLOKFLAVTE



(Vir: http://www.buyrecorders.com/Web_Instruments/Web_Mollenhauer_Denner_Pear.jpg)

Blokflavto so izdelovalci flavt nekoč (do približno 1600. leta) izdelovali iz enega kosa lesa. Spremembe pri izdelavi blokflavte so se začele dogajati šele na prehodu iz renesanse v barok (več delov, bližje luknjice, različni prijemi ...). Zgornja slika kaže, da imamo primer sodobne blokflavte, narejene iz lesa in sestavljene iz treh delov: iz ustnika in resonančne cevi, ki se deli na dva dela.

Sodobne blokflavte so za razliko od nekdanjih izdelane ne samo iz lesa, ampak tudi iz bakelita in iz plastike, kar jih je naredilo poceni in dostopno širokem krogu uporabnikov ter jim je skrajšalo čas izdelave.

Nekatere blokflavte so narejene iz več različnih materialov, pri čemer je lahko ustnik narejen iz plastike, resonančna cev pa iz lesa. Kombinacij je kar veliko in izbira blokflavte je odvisna od želje in finančne zmogljivosti vsakega posameznika ter od tega, kako resno se želi poglobiti v igranje na blokflavto. Vsekakor so bolj kvalitetne

lesene blokflavte. Znani izdelovalci blokflavte so Moeck, Yamaha, Hohner ...



Plastična blokflavta

(Vir: http://recorderhomepage.net)

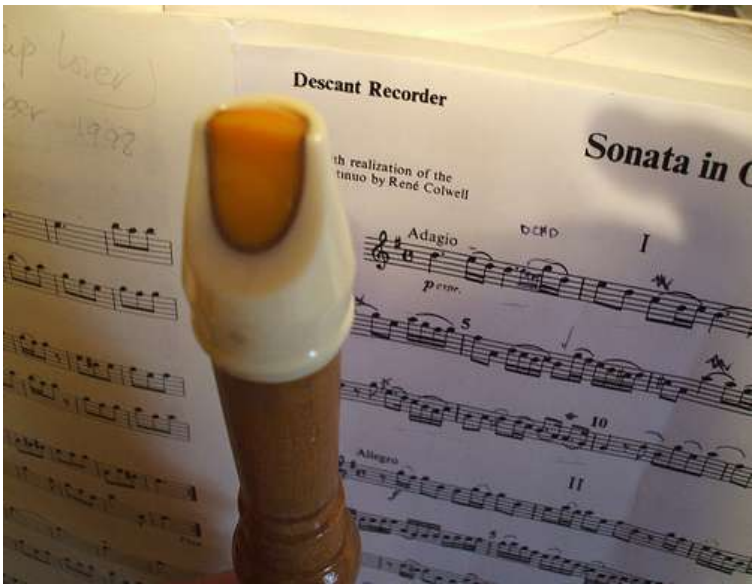

Blokflavta narejena iz plastike in lesa

(Vir: http://recorderhomepage.net)

Poznamo različne velikosti blokflavt: sopran, alt, tenor in bas. V osnovnih šolah se pri glasbenem pouku in prav tako na predšolski vzgoji uporablja večinoma sopranska blokflavta.

ZANIMIVO ...



Leta 1995 so arheologi v podzemni jami Divje babe nad reko Idrijco našli piščal iz stegnenice mladega jamskega medveda. Strokovnjaki so z raziskavami ugotovili, da luknjice na stegnenici niso nastale zaradi živalskega ugriza, ampak so delo neandertalčevih rok. Na mestu luknjice je bila namreč s koničastim kamnitim orodjem najprej narejena vdolbinica, ki so jo nato prebili s kamnitim prebijačem. Neandertalčeva piščal iz Divjih bab je najstarejše doslej odkrito glasbilo na svetu, hranijo pa jo v Narodnem muzeju Slovenije v Ljubljani.



(vir: http://www.wikipedija.si)

Piščal iz podzemne jame Divje babe

DRŽA BLOKFLAVTE

Pri blokflavti pihamo v ustnik, po katerem zrak potuje po tanki reži do jezička. Pri jezičku se curek zraka cepi, potuje izmenično po flavti in ven, kar ustvarja ton. S pritiskanjem na luknjice resonančno cev krajšamo ali daljšamo in s tem dobimo različne tone.

Na spodnji sliki so razvidne luknjice na blokflavti. Slika prikazuje blokflavto s prednje strani, kjer je razvidno sedem luknjic, ki so označene s številkami od ena do sedem. Z ničlo je označena luknjica, ki se nahaja na zadnji strani blokflavte.

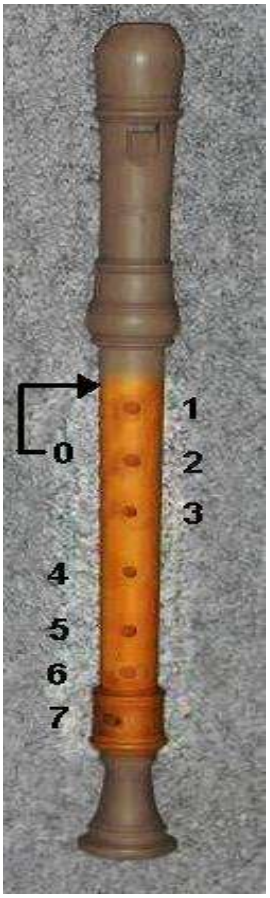

(vir: http://www.wicipedia.com)

Luknjice na blokflavti



Blokflavta spredaj



Bokflavta zadaj

(vir – vse 3 slike: http://www.flickr.com)



Blokflavta bočno

Blokflavto igrami z dvema rokama: levo roka je zgoraj in desna roka je spodaj.

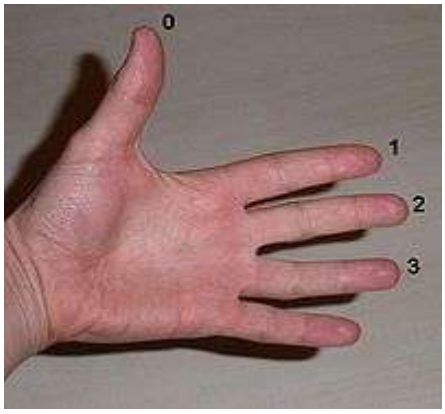

Leva roka

Palec leve roke postavljamo na luknjico, ki je označena s številko »0« in se nahaja na hrbtni strani blokflavte. S številkami »1«, »2« in »3« so označeni prsti leve roke, ki igrajo na luknjicah. Petim prstom leve roke ne igramo.

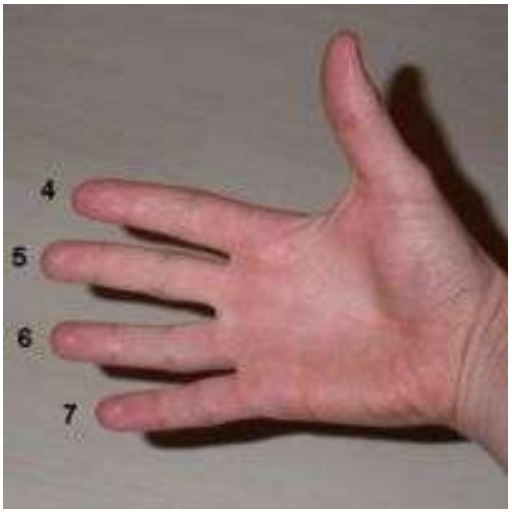

Desna roka

Palec leve roke postavimo na hrbtno stran flavte, igramo pa s prsti od kazalca do mezinca. Prsti desne roke so označeni s številkami 4, 5, 6 in 7 in pokrivajo tiste luknjice, ki so na blokflavti označene z istimi številkami.

Obstajajo dva sistema prijemov, ki se uporabljajo pri igranju sopranske blokflavte, t. i nemški prijem in angleški prijem. Razlika je pri tonu f in fis.

Ko igramo na blokflavto, sedimo vzravnano, gledamo pred sebe in držimo flavto približno pod kotom 45 stopinj stran od telesa. Roke so rahlo stran od telesa. Prsti so zaokroženi in sproščeni. Leva roka je VEDNO zgoraj.

Flavto ne porinemo pregloboko v usta. Ustnik blokflavte, spodnji del, položimo delno na spodnjo ustnico. Z zgornjo ustnico na rahlo pokrijemo ustnik, toliko da nam ustnik ne spolzne ven iz ust. Dihamo naravno, diafragmo napolnimo z zrakom, preden gremo igrat in izpihamo zrak v flavto, ko nanjo igramo.

Na spodnjih slikah je lepo razvidna pravilna drža blokflavte:



(vir: http://www.flickr.com)

Pravilna drža flavte



pravilna drža flavte

(vir: http://www.flickr.com)

Blokflavto vseskozi grejemo, preden gremo nanjo igrat, tako da jo držimo z rokami ali pod roko. Po igranju očistimo flavto z ustrezno palčko, na katero lahko pričvrstimo robček za čiščenje flavte. Nove flavte »navajamo« počasi na igranje, tako da igramo nanjo od 15 do 20 min kontinuirano in potem naredimo pavzo. Ne izpostavljamo blokflavto ekstremnim temperaturnim spremembam.

POGOSTE NAPAKE PRI IGRANJU BLOKFLAVTE

Čeprav je videti različne načine igranja na blokflavto predvsem pri samoukih glasbenikih in največkrat pri otrocih, je treba vseeno upoštevati nekaj pravil pri igranju na to glasbilo. Ni dobro, če sedimo in igramo na blokflavto, ker se lažje uporablja diafragma, ko stojimo kot pa, ko sedimo. S spodnje slike je razvidno tudi napačno prijemanje flavte z levo roko. Prste leve roke ne skrivamo pod flavto, ampak jih držimo nad flavto, tako da so pripravljeni za igranje.



(vir: http://www. Flickr.com)

Spodnja slika prikazuje napačno postavitev rok. Kot je razvidno na sliki, je desna roka zgoraj in leva spodaj, mora pa biti obratno.



(vir: http://www. Flickr.com)

Deklica na spodnji sliki sedi popolnoma neprimerno in dela dokaj pogosto napako, ko se z desno roko oprijema konca resonančne cevi, namesto da bi desna roka bila s palcem na hrbtni strani postavljena

približno na polovico resonančne cevi, tako kot je to razvidno pri njeni levi sosedi na sliki.



(vir: http://www. Flickr.com)

ŠE NEKAJ NAVODIL ZA IGRANJE BLOKFLAVTE

- **ustnika na blokflavti ne grizemo,**
- **blokflavto imejmo vseskozi v priročni embalaži za njo (škatlica ali futrolica),**
- **v kolikor blokflavta vseskozi piska, je lahko poškodovana (npr. zaradi padca) ali premočno pihamo vanjo oz. katera od luknjic ni dobro pokrita,**
- **priporočljivo je poslušati glasbo srednjega veka ali renesančno glasbo zaradi pridobitve občutka za ton blokflavte,**
- **pri visokih tonih po navadi bolj stisnemo ustnice na ustniku blokflavte in jih sprostimo pri nizkih tonih,**
- **preden začnemo igrati blokflavto, se je treba odločiti za nakup dobre blokflavte. Plastična blokflavta po navadi zadostuje potrebam začetnika. V kolikor se odločimo za leseno blokflavto, je treba natančno slediti navodilom za igranje na tej blokflavti, preden se lotimo večurnega igranja,**

- **preden začnemo igrati na blokflavto, mora temperatura blokflavte biti prilagojena sobni temperaturi. Hladno glasbilo bo zelo hitro kondenziralo (»se potilo«), kar lahko vpliva na kvaliteto zvoka.**

PRIJEMI NA BLOKFLAVTI

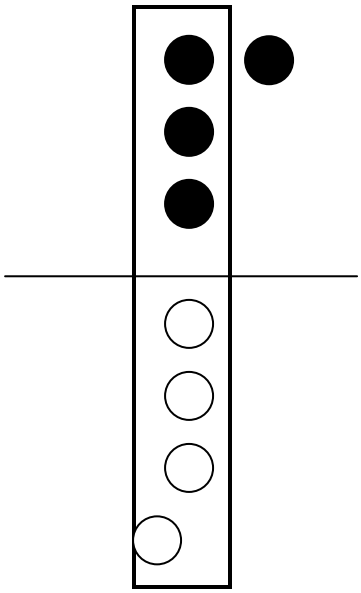

g1

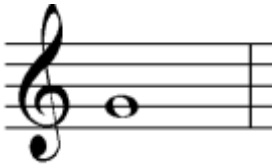

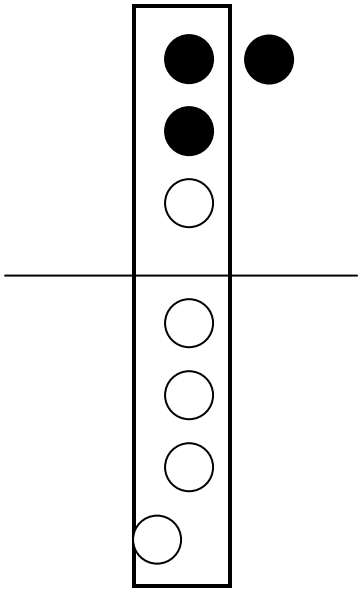

a1

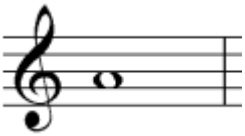

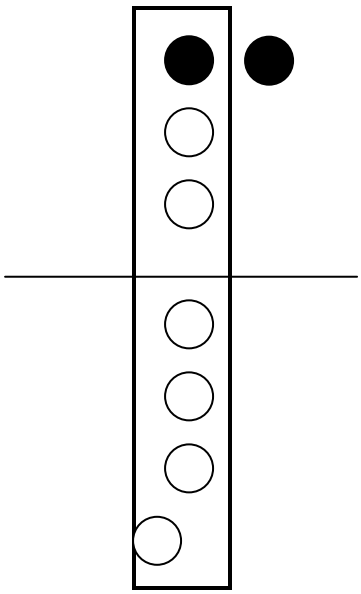

h1

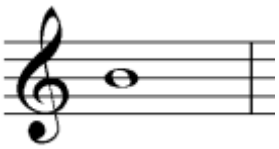

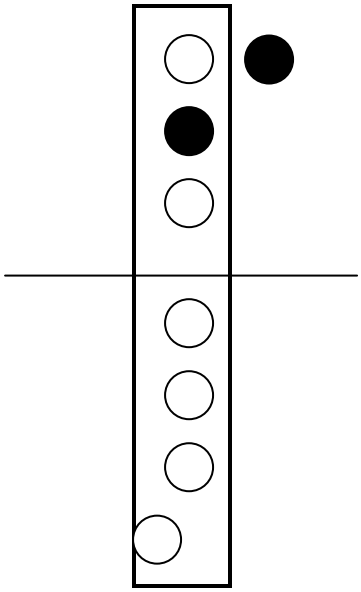

c2

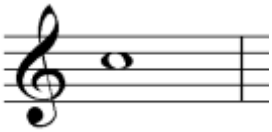

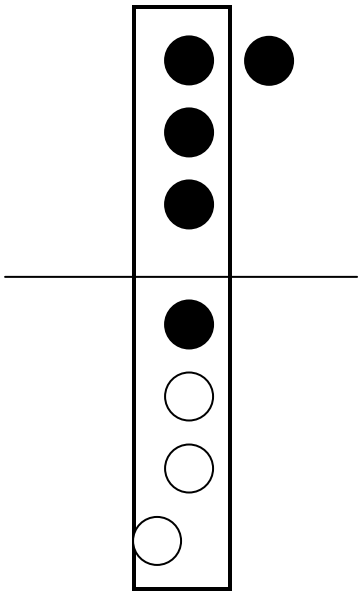

f1

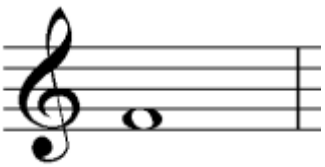

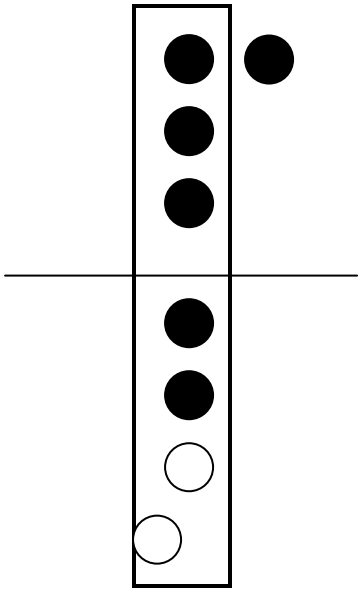

e1

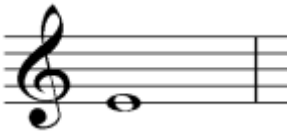

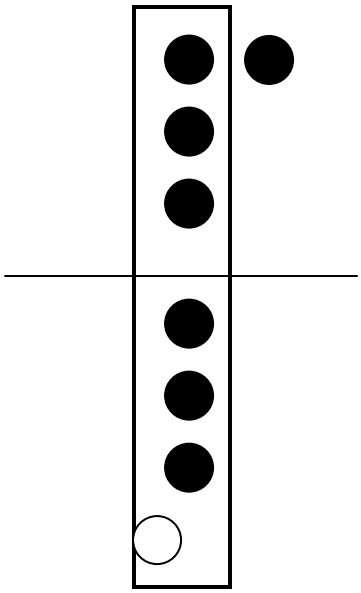

d1

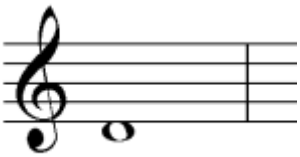

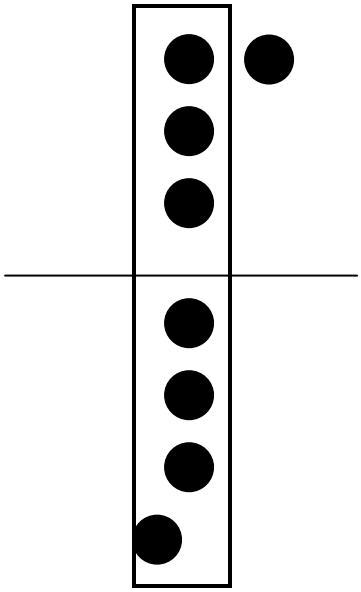

c1

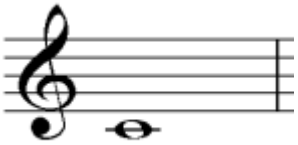

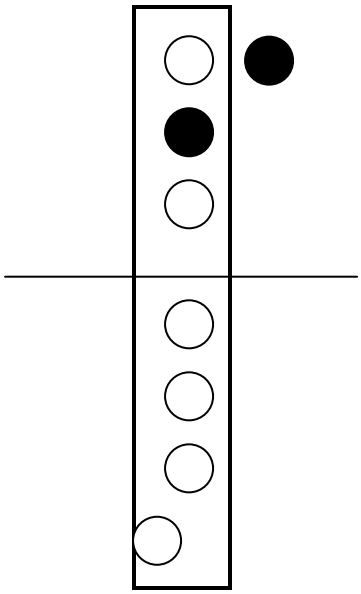

d2

UVODNE VAJE

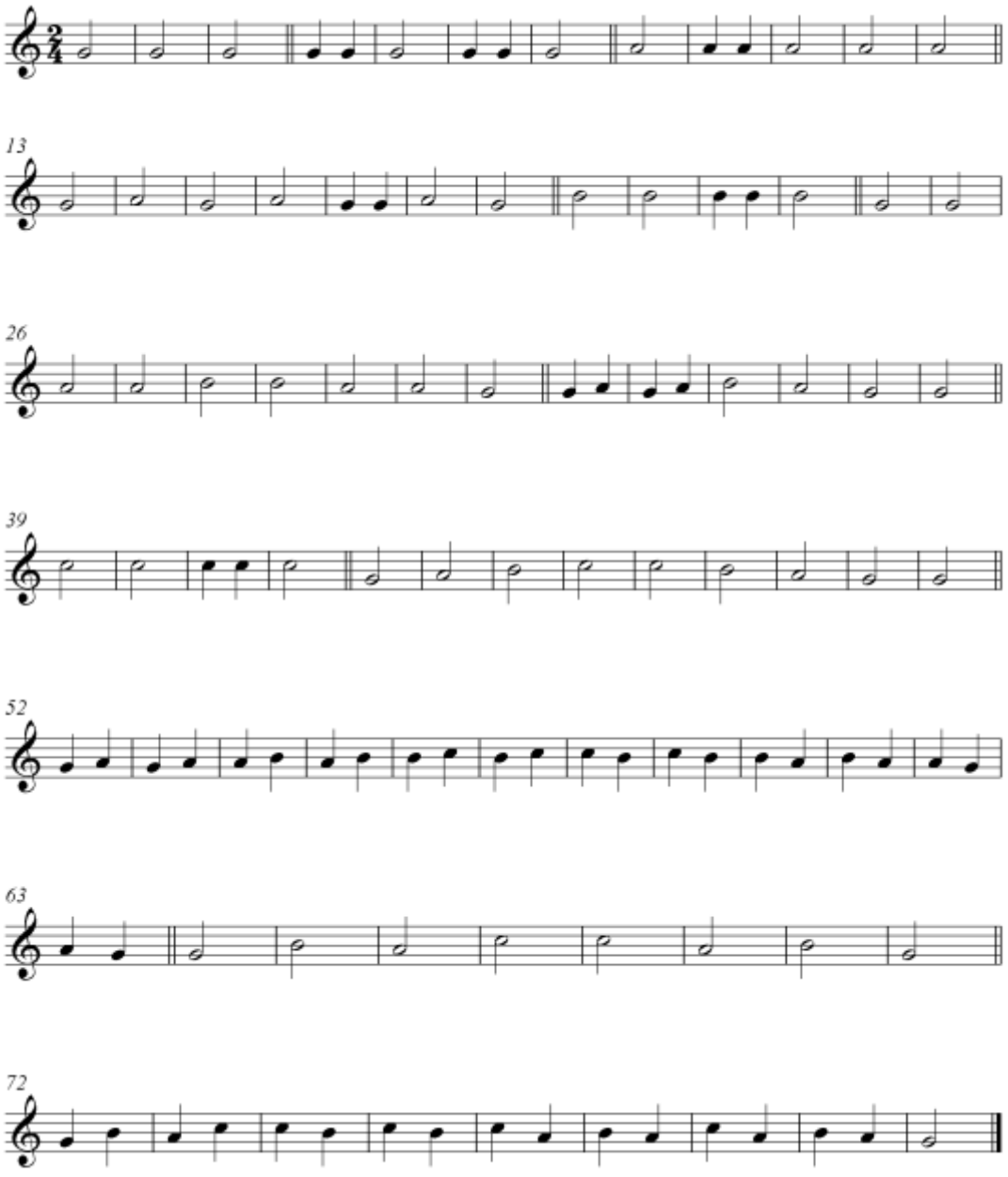

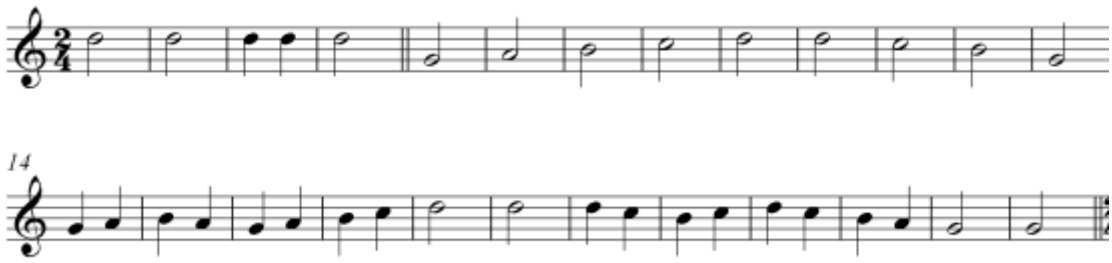

Kuža pazi (janez Bitenc)

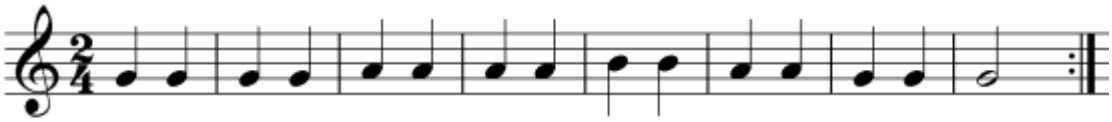

Ko sem jaz še majh'n bil (ljudska)

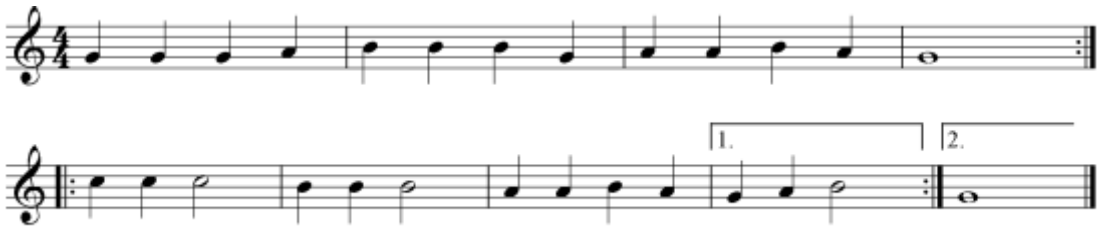

Dve pesmici (Lorena Mihelač)

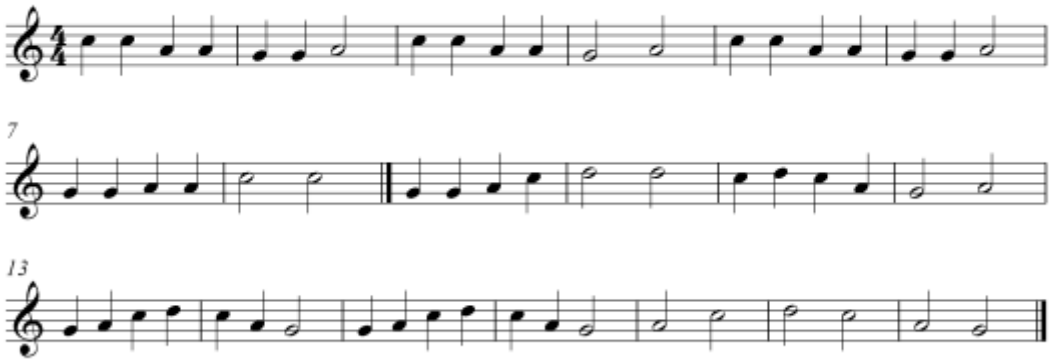

Še nekaj vaj za nižje tone na blokflavti

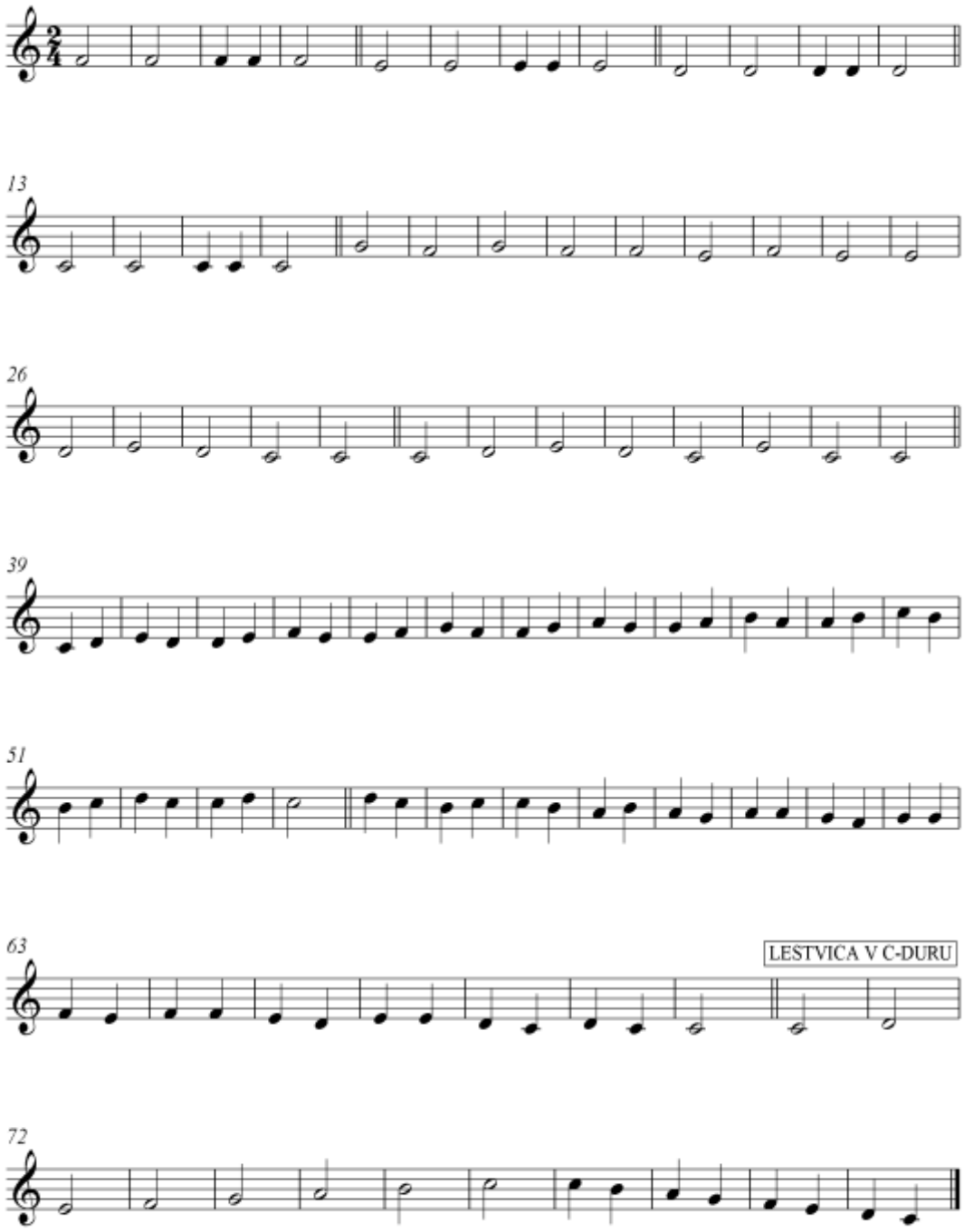

Jingle Bells

(avtor besedila in glasbe: James Lord Pierpont)

(izvirni naslov pesmice: The One Horse Open Sleigh)

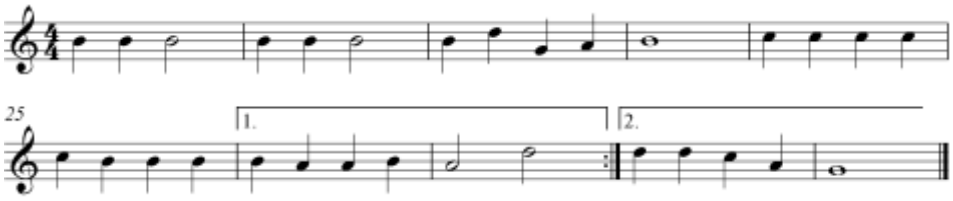

Majhna sem bila (ljudska)

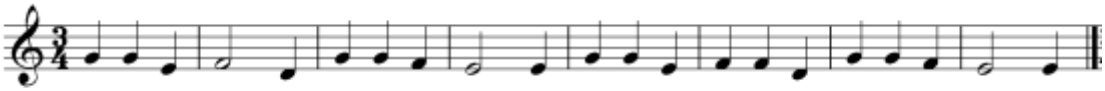

Pesem o lisici (Mira Voglar)

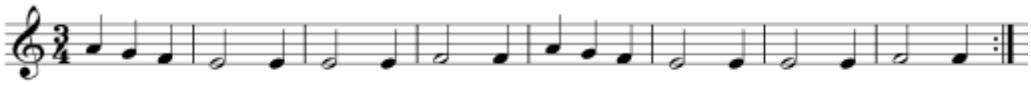

Prepelica (Franc Serajnik)



Žogica (Mira Voglar)

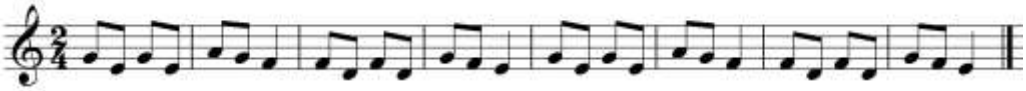

Lepo je pomlad na svet (ljudska)

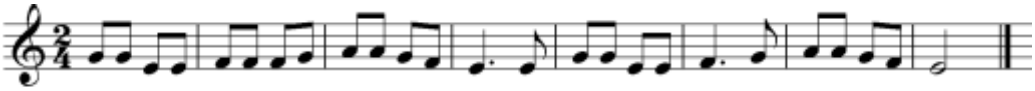

Ringa ringa raja (ljudska)

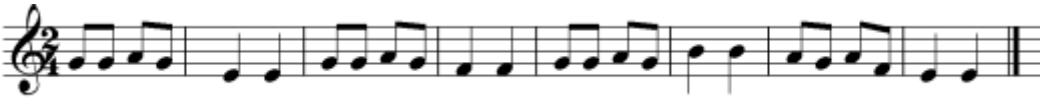

Bele snežinke (Makso Pirnik)

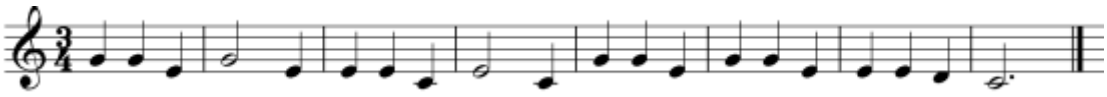

Po Koroškem, po Kranjskem (ljudska)

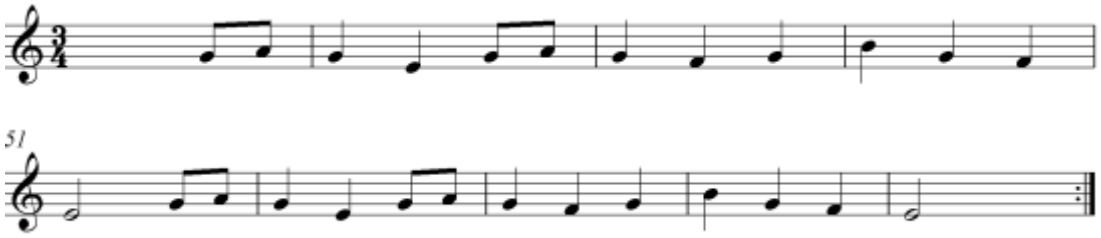

Izidor ovčice pasel (ljudska)

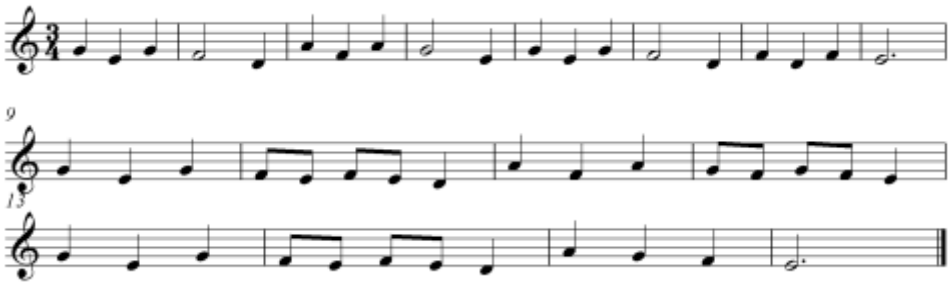

Čukova ženitev (ljudska)



LITERATURA

1. **Burakoff, G. (1984). How to play the recorder. New York: Amsco publications.**
2. **Cavendish, M. (2008). Veselje z igranjem blokflavte. Ljubljana: Založba KID.**
3. **Mönkemeyer, H. (2006). Das Spiel auf der Sopranblockflöte. Celle: Založba Moeck.**